

„Внимание: несъответствие в амбициите при ИНПЕК“

Брифинг с основни изводи от последната налична версия на ИНПЕК (на базата на актуализацията на NECP Tracker от октомври 2024 г. - инструмент за проследяване изпълнението на ИНПЕК/NECP)

БЪЛГАРИЯ

Към 31.10.2024 г. България не е изпратила финалната версия на актуализирания ИНПЕК.

НИВО НА АМБИЦИЯ						
		PPU (MtCO ₂ -eq)	ЗПЗГС (MtCO ₂ -eq)	ВЕИ (%)	Потребление на първична енергия (Mtoe)	Крайно потребление на енергия (Mtoe)
Проект на ИНПЕК от 2023 г. (2030 г.)	Цел/принос	Л**	Л	34.10%	12.4	8.42
	WAM***	21.73	-9.50	34.47%	13.22	8.85
Финална версия на ИНПЕК от 2024 г. (2030 г.)	Цел/принос	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Цели/референтни стойности на ЕС (2030 г.)*		20.1	-9.72	33%	13.71	8.25

*Референтните стойности на ЕС за крайно потребление на енергия и потребление на първична енергия винаги се отнасят до най-амбициозния резултат от прилагането на формулата от Директивата за енергийна ефективност.

**В проекта на ИНПЕК за 2023 г. липсва цел спрямо Регламента за разпределяне на усилията (PPU/ESR), но в най-актуалната версия на проекта на ИНПЕК целта за PPU е -10%, следователно 20,1 MtCO₂

*** WAM стойностите се отнасят за най-актуалната чернова от юни 2024 г.

N/A - не е налично = документът не е изпратен

Л - липсва = документът е изпратен, но целта не е включена в него

1. Ниво на амбиция в ИНПЕК по отношение на целите до 2030 г.

Данните и анализът в този раздел се отнасят, където е възможно, до последния проект на актуализирания ИНПЕК, предоставен по време на обществените консултации през юни 2024г.

Последният наличен проект за актуализация на българския ИНПЕК, предоставен по време на обществените консултации през юни 2024 г., не е достатъчно амбициозен, за да се постигне съответствие с ангажиментите по Парижкото споразумение, а дори не е и съвместим с всички цели на ЕС в областта на климата и енергийните референтни показатели за 2030 г.

Дори и с най-новия WAM сценарий, актуализираният проект на българския ИНПЕК не успява да постигне **климатичните цели на ЕС до 2030 г.** за намаляване на емисиите както в сектора извън Схемата за търговия с емисии (СТЕ), така и в сектора ЗПЗГС. Самите секторни сценарии изглеждат неубедителни, тъй като разчитат прекомерно на поглъщателния капацитет на въглеродните поглътителни (ЗПЗГС), както и на пазарните механизми и бизнес инициативите, като в същото време те са подкрепени само от няколко откъслечни мерки (или се наблюдава липса на каквито и да било мерки). Пример за това е транспортният сектор, в който целите изглеждат нереалистични, като се има предвид отчетеното постоянно нарастване на емисиите въпреки всички прилагани мерки и разходи през последните 10 години и липсата на нови последователни мерки, които могат да доведат до значителна промяна в сегашния модел.

В сектор **Енергетика**, най-значимото подобрене във версията от юни 2024 г. в сравнение с предходните чернови, е по отношение на **възобновяемите енергийни източници**. Целта за 2030 г. за дял на възобновяемите енергийни източници в крайното потребление на енергия е по-висока от референтната стойност за ЕС (34,10% спрямо 33%). Целта за възобновяемите енергийни източници при производството на електроенергия също е значително подобрена (55,6% във версията от юни 2024 г., в сравнение с 42% в проекта от 2023 г. и 30,33% от ИНПЕК от 2019 г.). По отношение на **енергийната ефективност**, България е в съответствие с минималните задължения по Директивата за енергийна ефективност за първичното и крайното потребление на енергия, но не успява да се съобрази с най-амбициозния резултат от формулата за крайното потребление на енергия. *Това следва да бъде коригирано в окончателния вариант.* По отношение на потреблението на първична енергия България поема ангажимент за по-амбициозен напредък в сравнение с най-амбициозния резултат от формулата.

Въпреки това в плана все още се виждат някои **липси и пропуснати възможности по отношение на енергийния преход**, включително:

- Делът на възобновяеми енергийни източници в сектор отопление и охлаждане е намален в сравнение с предишните чернови (от 45,5% на 43,5%) без никакво обяснение за това.
- Липса на отчитане на ролята на енергийните общности (особено по отношение отопление и охлаждане) и на участието на България в инициативата Net Zero Government (*Нетно нулево правителство*).
- Липса на план за поетапно извеждане от употреба на изкопаемите горива и дори отричане на съществуването на субсидии за изкопаеми горива, които следва да се премахнат до 2025 г.
- Планирането увеличаване на ядрените мощности, което изглежда неразумно и нерентабилно предвид очакваното увеличаване на възобновяемите енергийни източници.
- За постигане на целите за намаляване на емисиите на метана от сектор отпадъци, определени в Третия Национален план за действие по изменение на климата (НПДИК) за периода 2013-2020 г., за които ИНПЕК задава удължаване

до 2030 г., местните власти имат нужда от технически, експертни и финансови средства, за да осъществят успешно разделно събиране на биоотпадъците от домакинства и бизнеси, което е задължително от началото на 2024 г. Препоръчваме следната приоритизация на мерките: в градски условия: насърчаване на разделно събиране на биоотпадъци и развитие на близко разположени местни компостиращи съоръжения; при селски условия: насърчаване на компостирането на място.

Качество на данните в последния актуализиран проект на ИНПЕК (юни 2024 г.) -

Последният достъпен проект на българския ИНПЕК включва цели или сценарии за няколко показателя за проследяване на ИНПЕК. Съществуват обаче няколко пропуски и несъответствия. В плана не са ясно представени сценариите за брутните и нетните емисии на парникови газове, както и за приносът по СТЕ и задължителния принос извън СТЕ, като всички тези данни следва да бъдат извлечени от графики или формули. Сценариите за секторите енергетика, промишленост, сгради и транспорт показват значителни несъответствия с наборите от данни на Европейската агенция за околна среда (ЕАОС) и Евростат, използвани в настоящия доклад за извличане на исторически данни. Тези несъответствия могат да зависят от разликите в обхвата или източниците на данни. Това затруднява оценката на амбициозността и в бъдеще - на изпълнението на плана.

2. Изпълнение на предходната версия на ИНПЕК (2019 г.) към 2022 г.

Данните и анализът в този раздел се отнасят до ИНПЕК от 2019 г. в съпоставка с историческите данни от 2022 г.

ИЗПЪЛНЕНИЕ - общи показатели за климата

Брутни емисии на парникови газове	Нетни емисии на парникови газове	ЗПЗГС	СТЕ	Извън СТЕ
N/A	N/A		N/M	N/A

ИЗПЪЛНЕНИЕ – секторни показатели, климат

Селско стопанство	Сгради	Енергетика	Индустрия	Транспорт	Отпадъци
	N/M	N/A	N/M		N/A

ИЗПЪЛНЕНИЕ – показатели по отношение енергетика

ПЪРВИЧНО потребление на енергия	КРАЙНО потребление на енергия	% на ВЕИ в производството на електроенергия	% на ВЕИ в крайното потребление на енергия

Синьо: на прав път / **Оранжево:** не на прав път / N/A = не е налично / N/M = не съответстват

Към 2022 г. България не е на път да изпълни изцяло стария ИНПЕК от 2019 г. (особено по отношение на сектор Транспорт), който вече е остарял от гледна точка на амбициите.

Климатични показатели (намаляване на емисиите на парникови газове): В повечето случаи не е възможно да се проследи изпълнението на българския ИНПЕК от 2019 г. що се отнася до траекторията за намаляване на емисиите. Няколко цели и/или сценарии липсват или са трудни за извличане от ИНПЕК от 2019 г. - включително тези за общите брутни и нетни емисии, - а пък много други имат диапазони, които се различават съществено от базата данни на ЕАОС, която бе използвана за извличане на исторически данни за проследяването на ИНПЕК. Въпреки това изглежда, че България изостава в секторите ЗПЗГС и Селско стопанство, докато емисиите в транспортния сектор значително надхвърлят прогнозирания пик на емисиите.

Енергийни показатели През 2022 г. България е на път да постигне заложените цели за крайно потребление на енергия, но не и за първичното. Потреблението на първична енергия отбелязва тревожна тенденция на нарастване в годините след пандемията. Тенденциите в дела на възобновяемите енергийни източници както по отношение на електроенергията, така и в енергийния микс предизвикват опасения. Делът на възобновяемите енергийни източници в производството на електроенергия само първоначално е бил в съответствие с поставената цел, а след това намалява от 23,6% на 20,23%; по същия начин делът на възобновяемите енергийни източници в крайното потребление на енергия първоначално надхвърля целта за 2020 г., след което рязко спада, което поставя България в разрез с прогнозите в ИНПЕК от 2019 г.

Публикацията е част от LIFE проектът „Заедно За 1,5“, съфинансиран от Европейския съюз. Изразените възгледи и мнения са единствено на автора(ите) и не отразяват непременно тези на Европейския съюз или CINEA. Нито Европейския съюз, нито предоставящия финансирането орган могат да бъдат държани отговорни за тях.